יגם אלה משלי שלמה אשר העתיקו אנשי

חזקיה מלך יהודה וכי חזקיה מלך יהודה לכל העולם כולו לימד תורה ולמנשה בגו

לא לימד תורה אלא מכל מורח שמרח בו

ומכל עמל שעמל בו לא העלהו למומב

אלא יסורין שנאמר יוידבר ה' אל מנשה

ואל עמו ולא הקשיבו ויבא ה' עליהם את

שרי הצבא אשר למלך אשור וילכדו את

מנשה בחוחים ויאסרוהו בנחשתים ויוליכהו

בבלה וכתיב 136 ובהיצר לו חילה את פני ה'

אלהיו ויכנע מאד מלפני (ה') אלהי אבותיו

ויתפלל אליו ויעתר לו' וישמע תחינתו

וישיבהו ירושלים למלכותו וידע מנשה כי

ה' הוא האלהים י הא למדת שחביבין יסורין

ת"ר שלשה באו בעלילה אלו הן קין עשו

ומנשה קין דכתיב יגדול עוני מנשוא אמר

לפניו רבונו של עולם כלום גדול עוני

מששים ריבוא שעתידין לחמוא לפניך ואתה

סולח להם עשו דכתיב זהברכה אחת היא

לך אבי מנשה בתחילה קרא לאלוהות

הרבה ולבסוף קרא לאלהי אבותיו 0: אבא

שאול אומר אף ההוגה את השם באותיותיו

וכו': תנא ובגבולין ובלשון עגה: שלשה

מלכים וארבעה הדיומות וכו'.'ת"ר ירבעם

שריבע עם ד"א ירבעם שעשה מריבה בעם

דבר אחר ירבעם שעשה מריבה בין ישראל

לאביהם שבשמים בן נבט בן שניבט ולא

ראה תנא הוא נבט הוא מיכה הוא שבע בן

בכרי נבט שניבט ולא ראה מיכה שנתמכמך

בבנין ומה שמו שבע בן בכרי שמו תנו

רבנן שלשה ניבטו ולא ראו ואלו הן נבט

ואחיתופל ואיצטגניני פרעה נכט ראה אש

שיוצאת מאמתו הוא סבר איהו מליך ולא

היא ירבעם הוא דנפק מיניה אחיתופל ראה

צרעת שזרחה לו על אמתו הוא סבר איהו

מלך ולא היא בת שבע בתו הוא דנפקא

מינה שלמה איצטגניני פרעה יידאמר רבי

בו א מיי׳ פ״ו מהלכות בית הבחירה הלכה ו ופי״ד מהל׳ סנהדרין הלכה יב ופ״ב מהל׳ מלכים הלכה ד:

תורה אור השלם 1. גַּם אֵלֶה מִשְלֵי שְלמה אָשֶׁר הָעָתִיקוּ אַנְשֵׁי חִוּקָהָה מָלֶךְ יְהוּדָה:

משלי כה א 2. וַיְדַבֵּר יְיָ אֶל מְנַשֶּׁה וְאֶל עַמוֹ וְלֹא הִקְשִׁיבוּ: דררי הימים כלו י

3. וּכְהָצֵר לוֹ חִלָּה אֶת פְּנֵי יִיְ אֱלֹהְיו וַיִּכְּנֵע מְאֹד מִלפְנֵי אֱלֹהֵי אֲבֹתִיו:

מַלְפְנֵי אֱלֹהֵי אֲבֹרְיוּ: מִלְפְנֵי אֱלֹהֵי אֲבֹרְיוּ: דברי הימים ב לג יב 4. וַיֹּאמֶר קִין אֶל יִיְ גָּדוֹל עֲוֹנִי מִנְּשׂא:

בו אשיתי ל 5. וַיּאמֶר עַשְּׁו אֶל אָבִּיו הַבְּרֶכָה אַתַת הָוּא לְּךְ אָבִי בְּרֶבֵנִי גִם אָנִי אָבִי וַיִּשְׂא עַשְׁו לְלוֹ וַיַּבְרָ:

יַּיְשָׁה אַשְׁוּ קְרֵוֹ וְיַבְּבְּי בראשית כו לח 6. הַמָּה מֵי מְרִיבָּה אֲשְׁרָא רְבוּ בְּנֵי יִשְׁרְאל אָת יְיָ וְיִבְּוְדְשׁ בְּםוּ: במובר כי ג 1. וְיְצוֹ פַּרְעה לָכָל עַמוֹ לַאמֹר כְּל הַבַּן הַיִּלוֹד הַיְאָרִה הַשְּלִיכָהוּ וְכָל

שמות א כב 8. וְיְהִי בַּדְּבֶר הַנֶּה לְחַשָּאת בִּית יְרְבְעָם וּלְהַבְחִיד וּלְהַשְׁמִיד מַעַל פני האָדְמָה:

מלכים א יג לד פ, וְזֶה הַדְּבֶר אֲשֶׁר הַרִּים יָד בַּמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה בָּנָה אֶת הַמַּלוֹא סָגֵר אָת פֶּרֶץ עִיר

מלכים א יא כז 10. וַיֹּאמֶר יְרָבְעָם בְּּלְבּוֹ עַתָּה תָּשׁוּב הַמַּמְלְכְה לריח דּוֹד:

מלכים איב כו 11. וַיְּנְצְּץ הָמֶּלְף וַיִּצְשׁ שָׁנֵי עָגְלֵי וְהָב וְיֹאמֶר אֲלְהָם רַב לְבָם מִצְלוֹת יְרוּשְׁלַם הַנָּה אֱלֹהִיף יִשְׁרָאל אֲשׁר הָצֵלוּף מאָרֶץ מִצְרִים: מלכים איב כח

גם אלה משלי שלמה אשר העתיקו אנשי חוקיה. היינו תלמידי חוקיה כדקיימא לן בהשותפין בבבא בתרא (דף טו.) חוקיה וסיעתו כתבו משלי. מכלל דחוקיה היה מלמד לכל וכדאמרן (לעיל דף זד:) נעץ חרב על פתח בית המדרש וכל שכן שלמנשה בנו לימד: מכל טורח שערח

בו. ללמדו: שבחו בעלילה. שלח באו לבקש לפני הקב״ה בתפלה אלא באו בעלילה שאמרו דברים של נלחון שאין להם תשובה: הברכה אחם היא. וכי אין לך ברכה יותר. תשובה ניצחת השיבו ועלתה לו: מנשה. בא בעלילה שלא להתפלל למקום אלא לבסוף אם לא תושיעני מה הועיל לי שקראתי לך יותר משאר אלהות והיינו דכתיב ויכנע יי לפני (ה') אלהי אבותיו מכלל דעד השתא לפני אלוהות אחרים נכנע: תנא. כי אמרינו דהוגה את השם באותיותיו איו לו חלק לעולם הבא בגבולין אבל : במקדש לא שהרי בשם היו מברכין ובלשון עגה. אפילו במקדש לא. לשון עגה לעז שאינו הוגה באותיותיו בלשון הקדש שלנו אלא שאר לועזין עגה לשון בלעגי שפה (ישעיה כח) מ"ר. ל"א עגה לשון עוגה מקום שיש בו חבורת בני אדם שמדברין דברי חול. גבולין קרי חוץ למקדש ואסור לפרש שם בן הרבעים ושתים בלשון עגה חוץ למקדש ואי עבד אין לו חלק אבל בלשון קדש אינו נענש כל כך ובמקדש הואיל ונהגו להזכיר פירושו אינו נענש: שריבע עס. שריבן את ישראל והשפילם: עשה מריבה בעם. הריבם אלו עם אלו בעסק עבודת כוכבים זה עובד וזה מוחה בידו ובאו לידי מחלוקת: שניבט ולא ראה. היה סבור להביט יפה ולעמוד על דבר עיקר ולא ראה שטעה כדאמרינן לקמן ראה אש יולאה מאמתו וכו': נחמכמך בבנין. של מלרים שנתנוהו בבנין במקום לבנה כדמפרש באגדהיי שאמר לו משה להקב"ה אתה הרעות לעם הוה שעכשיו אם אין להם לבנים משימין בניהם של ישראל בבנין אמר לו הקב"ה קולים הם מכלין שגלוי לפני אילו הם חיים היו רשעים [גמורים] ואם תרלה תנסה והוליא אחד מהן הלך והוליא את

מיכה. ל״ל נתמכמך עסק בננין עד חמא ברבי חנינא מאי דכתיב יהמה מי שנשה מן כדלמתיע (פוסה דף יל.) כל מריבה המה שראו איצטגניני פרעה ומעו ראו שמושיען של ישראל במים הוא לוקה אמר יכל הבן הילוד היאורה תשליכוהו והן לא ידעו שעל עסקי מי מריבה לוקה ומנא לן דלא אתי לעלמא דאתי דכתיב יויהי בדבר הזה לחמאת בית ירבעם ולהכחיד ולהשמיד לעלמא דאתי דכתיב יויהי בדבר הזה לחמאת בית ירבעם ולהכחיד ולהשמיד

מעל פני אדמה להכחיד בעולם הזה ולהשמיד לעולם הבא אמר רבי יוחנן מפני מה זכה ירבעם למלכות מפני שהוכיח את שלמה ומפני מה נענש מפני שהוכיחו ברכים שנאמר יוזה הדבר אשר הרים יד במלך שלמה בנה את המלוא מגר את פרץ עיר דוד אביו אמר לו דוד אביך פרץ פרצות בחומה כדי שיעלו ישראל לרגל ואתה גדרת אותם כדי לעשות אנגריא לבת פרעה ומאי וזה אשר הרים יד במלך אמר רב נחמן שחלץ תפיליו בפניו אמר רב נחמן גסות הרוח שהיה בו בירבעם מרדתו מן העולם שנאמר יוואמר ירבעם בלבו עתה תשוב הממלכה לבית דוד אם יעלה העם הזה לעשות זבחים בבית ה' בירושלים ושב לב העם הזה אל אדוניהם אל רחבעם מלך יהודה והרגוני ושבו אל רחבעם מלך יהודה אמר יהושים ושב לב העם הזה אל אדוניהם אל רחבעם מלך יהודה בלבד כיון דחזו ליה לרחבעם דיתיב ואנא אמר ירושלים הנה אלהיך ישראל אשר העלוך קאימנא סברי הא מלכא והא עבדא ואי יתיבנא מורד במלכות הואי וקטלין לי ואזלו בתריה מיד יויועץ המלך ויעש שני עגלי זהב ויאמר אליהם רב לכם מעלות ירושלים הנה אלהיך ישראל אשר העלוך מארץ מצרים וישם את האחד בבית אל ואת האחד נתן בדן מאי ויועץ אמר רבי יהודה שהושיב רשע מצרים אמר להו חתמיתו על כל דעבידנא אמרו ליה הין אמר להו מלכא בעינא למיהוי אמרו ליה הין כל דאמינא לכו עבידתו אמרו ליה הין אפילו למפלח לעבודת כוכבים אמר ליה צדיק ח"ו אמר ליה הין אפילו למפלח לעבודת כוכבים אמר ליה צדיק ח"ו אמר ליה הין אפילו למפלח לעבודת כוכבים אמר ליה צדיק ח"ו אמר ליה הין אפילו למפלח לעבודת כוכבים אמר ליה צדיק ח"ו אמר ליה

מוסף רש"י

דאין ישיבה בעזרה. לאין כנוד שמים בכך, וחשיבה שכינה לכן נמד שמים בכך, יושיבה שם שיבה דכמיב שם ישיבה דכמיב של שמדים ועומדים ממעל לו עומדים ממעל לו עומדים ממעל לו עומדים מותל לו עומדים של הת, העומדים שם לפני לשת, העומדים שם לפני בית בישיבה ושם שם... אלא מישיבה שם למלכי בית יהודה. בה ישיבה (שם שם). אלא מוללבי בית יהודה. שתליע ובל הל בל דו דור בו שום שם שם... עש מש שם... עש שם שם...

העוסק בבנין מתמסכן: הוא סבר איהו מליך. ולכן נתאמץ שבע בן א' בקרא וכהלר, 2) [עיי הגירסא בכרי וקבץ כל ישראל אליו והיה רולה למלוך כדכתיב במקרא [ש"ב כ]:
בש"י וגירי הערוך ערך איהו מליך. ולכך נעשה יועץ לאבשלום כדי שחשוב המלוכה מדוד העלום אי עימ לי מי מריבה.
לא אמילא הדבר ותשוב אליו: על מי מריבה.
לא אמילא הדבר ותשוב אליו: על מי מריבה לא אמיל הא כל אפיא שבעון שאמר שמעו גא המוריסף נענש

ולא נכנס לארך ישראל: ומנא לן דלא אתי. ירבעם לעלמא דאתי והכי נמי מפרש לקמן ש בכלהו שלשה מלכים וארבעה הדיוטות: הוכיה את שלמה. כדמפרש ואזיל דאמר דוד אביך וכו': ומפני מה נענש שהוכיחו ברבים. לביישו: פרץ פרלות בחומה כדי שיעלו. (וירדו) [ויכנסו] בריוח: וחתה גדרת חותם כדי לעשות חנגריח. כדי שיכנסו בשערים לידע מי נכנס כדי לגבות מס לבת פרעה מ"ר. ל"א שסגר השערים ועשה מגדל לבת פרעה על אחד מן השערים וכולם עוברים דרך שם כדי שיהיו מלויין עמה לכבדה ולעבדה. כל עבודת בית המלך קרי אנגריא. ל"א שהיה רגיל שלמה לסגור דלתות העזרה ומלניע מפתחות בידו ודרכו של מלך לישן ג׳ שעות ביום וישראל עומדין על העזרה עד שיעמוד המלך ואמר לו ירבעם אתה רולה שיתנו לך אנגריא לבת פרעה אשתך שתתן להם מפתחות: י (בית) [את] המלוא. אחת מן הפרצות גדר ומלאו לכותל החומה ובנה שם מגדל לבת פרעה ולאנשים שעובדין לה. לעיל מהאי קרא כתיב וירם יד במלך כלומר קם בדברים כנגד המלך ומרד בו: שחלן הפילין בפניו. שהיה לו לפנות ללד אחר מפני אימת מלכותו ולחלוך שלא בפניו. ל"א חולך תפילין בפניו לבא להתרים כנגדו בחזקה: חלץ ספילין. אין נכון להיות בגלוי ראש לפני המלך [והוא התחיל במרד בכך להראות ולומר לו שאינו נוהג כמלך]: גמירי דחין ישיבה. הלכה למשה מסיני ולה מקרה: שהושיב רשע הצל לדיק. ואומר להם להעמיד להם ללם אחד בבית אל ואחד בדן הסכימו עמו: אמר לו רשע ללדיק סלקא דעתך גברא רירבעם פלח לעבודת כוכבים אלא לנסיונהו בעי. אם דעתנו שלם עמו נתרנה בדבר וכך היה מטעה רשע ללדיק עד שהיו כולן חתומים שהן היו רולים

ושוב לא היו יכולים לחזור בהן:

רשע לצדיק ס"ד דגברא כירבעם פלח לעבודת כוכבים אלא למינסינהו הוא דקא בעי אי קבליתו למימריה